

1. Константинова Н. 65 % українських чоловіків у дитинстві були жертвами домашнього насильства – соціопитування Amnesty International. 30 черв. 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainski-choloviky-zhertvy-domashnioho-nasylstva/31328625.html>.

Володимир ГАВРИЛЮК,
кандидат юридичних наук

ВИДИ ФУНКЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Наукове опрацювання функцій дозволить зрозуміти, яке коло правовідносин охоплюється соціальним захистом працівників публічної служби та який вплив він має на виконання державою своїх конституційних соціальних обов'язків. Також, функції визначатимуть значення соціального захисту для працівників публічної служби, членів його сім'ї та формування довіри соціуму до органів публічної влади. Важливим є дослідження фактичного втілення таких функцій соціального захисту працівників публічної служби, що дозволить віднайти проблеми та прогалини у правовому регулюванні.

Варто зазначити, що питання мети, завдань та функцій соціального захисту працівників публічної служби було вивчено частково щодо державних службовців, суддів чи прокурорів, однак комплексні наукові роботи є малочисельними. Так, окремі аспекти даного питання були висвітлені наступними вченими: Н. Ф. Артеменко, В. А. Багрій, В. В. Безусий, Н. Н. Британська, Ю. В. Дмитрієв, О. М. Домбровська, М. І. Іншин, З. Д. Калініченко, М. І. Карпа, А. Л. Клименко, П. В. Коломоєць, А. Б. Коцур, О. В. Марценюк, Н. С. Мякушко, В. І. Надрага, О. В. Насібова, А. Ю. Огінська, А. В. Стойка, М. І. Тимофєєва.

Функції соціального захисту працівників публічної служби повинні відображати його напрями діяльності та характер впливу на правовідносини із публічним службовцем. На відміну від мети чи завдань, функції соціального захисту працівників публічної служби є більш змінними та динамічними й можуть визначати місце соціального захисту в правовому регулюванні, соціальній політиці, кадровому забезпеченні публічної служби. Так, Н. Н. Британська зауважує, що завдяки соціальній допомозі, соціальний захист виконує лікувальну, а також реабілітаційну функції, сутність яких полягає у допомозі людям в скрутних життєвих ситуаціях та попередження зuboжіння. Також, соціальний захист виконує превентивну й запобіжну функції через захист від безробіття, старіння, економічну допомогу у вихованні дітей, що проводиться через соціальне страхування й охорону здоров'я. Крім того,

виконується функція нагромадження та розподілу коштів, як таких, що призначенні на соціальну допомогу й страхові виплати [1]. Завдяки соціальному захисту працівників публічної служби можливо забезпечити безкоштовне отримання медичних послуг, відвідування закладів охорони здоров'я. Водночас, лікувальної функції не виконується через економічний та правовий характер соціальної допомоги й відсутність належних правових засобів та професійних вмінь у посадових осіб вповноважених органів. Проте, соціальний захист все ж здійснює реабілітаційну функцію. Наприклад, захист від домашнього насилля, що може здійснюватися й стосовно працівників публічної служби передбачає надання психологічної підтримки та допомоги, а такі заходи, як оплата оздоровчої відпустки чи відшкодування коштів у зв'язку з травмою на виробництві є заходами забезпечення реабілітації. Спірним є виокремлення функції накопичення та розподілу, адже вона є характерною для державного й місцевих бюджетів загалом, а не лише в частині соціального захисту працівників публічної служби. Варто уточнити, що превентивна функція соціального захисту працівників публічної служби реалізується, як шляхом матеріальної допомоги, так й підвищенням рівня їх правосвідомості та довіри до держави.

Стойка А. В., використовуючи широкий підхід, пропонує виділяти у соціальному захисту функції охорони здоров'я, захисту населення, виділення коштів на інфраструктуру. Вузкий підхід до функцій соціального захисту вказує на існування функції соціального страхування та соціального забезпечення [2, с. 5]. Тобто, загальні функції соціального захисту охоплюють порядок реалізації усіх соціальних прав, коли ж спеціальні функції лише тих, для яких є обов'язковою участь держави в ході реалізації конкретного права. В аспекті соціального захисту працівників публічної служби соціальне страхування чи забезпечення не мають значних відмінностей, особливо в порівнянні із варіативністю забезпечення права на житло чи матеріальної допомоги. Погоджуємось із потребою диференціації функції соціального захисту, що, однак, має відображати їх прямий чи опосередкований вплив.

Досліджуючи функції соціального захисту Насібова О. В. зауважує відсутність єдиного підходу до їх систематизації та вказує на існування таких функцій, як: фінансова, компенсаційна й захисна, структурна, реабілітаційна, стабілізуюча, резервна, контролююча та політична, профілактична [3, с. 37]. В умовах правової невизначеності та постійної зміни соціального законодавства, підвищення розміру соціальної допомоги чи надання нової соціальної гарантії може слугувати інструментом переконання населення в політичній боротьбі. Хоча працівники публічної служби не беруть участі в політичному житті держави та не можуть бути членами будь-якої із політичних партій, однак розширення їх прав може суттєво вплинути на способи реалізації державної політики. Проте, дана ситуація можлива лише за умови неналежного правового регулювання соціального захисту працівників публічної служби, що визначає й неможливість вірної реалізації усіх наступних функцій. Тобто,

реалізація політичної функції соціальним захистом є недопустимою за умови дії в межах правомірної мети. Щодо виконання соціальним захистом працівників публічної служби реабілітаційної та компенсаційної функції, то основна відмінність полягає у наявності вини з боку роботодавця у виникненні соціального ризику. Так, реабілітаційна може бути пов'язана із наданням допомоги у зв'язку з народженням дитини, коли ж компенсаційна втілюється через скорочення працівника публічної служби, отримання травми або ж відрядження.

Іншин М. І. вважає, що для соціального захисту основною є не компенсаційна функція, а захисна щодо дотримання мінімального рівня правового та соціального забезпечення для певної групи осіб [4, с. 272]. Варто зауважити, що виконання соціальним захистом працівників публічної служби захисної функції, ще не робить її пріоритетною над іншими, оскільки сам соціальний захист може проводитися різними шляхами. Важливо, щоб під час втілення однієї функції соціального захисту чи то компенсаційної, чи то відновлювальної не було порушено чи встановлено перешкод для втілення інших функцій соціального захисту або ж для вчинення посадових обов'язків загалом.

Слід констатувати, що функції соціального захисту працівників публічної служби варто розподілити на головні та факультативні. Головні функції розкривають напрями втілення призначення соціального захисту, коли ж факультативні відображають вплив на інші сфери професійного та особистого життя працівника публічної служби. Так, головними функціями соціального захисту працівників публічної служби варто вважати такі:

1. Функція профілактики настання соціальних ризиків для працівників публічної служби;
2. Функція врівноваження соціальних можливостей працівників публічної служби та працівників інших сфер діяльності;
3. Функція підтримання працівників публічної служби після настання соціального ризику.

Факультативні функції соціального захисту працівників публічної служби є такими:

1. Функція підвищення за допомогою соціального захисту мотивації працівників публічної служби продовжувати свою службу;
2. Функція попередження вчинення працівниками публічної служби правопорушень;
3. Функція підвищення рівня довіри працівників публічної служби та суспільства до держави.

1. Британська Н. Н. Соціальний захист населення, як складова соціальної політики держави. URL: <https://cutt.ly/Pjlp110> (Дата звернення: 08.01.2021)

2. Стойка А. В. Розвиток системи соціального захисту як основи стратегічного планування в соціальній сфері. URL: <https://cutt.ly/cjlp845> (Дата звернення: 08.01.2021)

3. Насібова О. В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення соціального